

Gaál Gáborra
 emlékezünk
 halálának 20.
 évfordulóján

GAÁL GÁBOR

A művelődés- történet kulcsa: a totalitás

RAJZ 1935-BÓL

1941 tavaszán előadássorozatot tartott Gaál Gábor kolozsvári haladó szellemű értelmiségiek körében. Ennek szövege — Gaál kezeirásával — 3 nagy formátumú (100—100 lapos) füzetben maradt fenn. Tárnya a művelődés általános története volt, tehát egyben kultúrelméletet is adott. Az első előadás egy közvetlen képből kiindulva bontotta ki az összefüggőség tényét, a második — amely a bevezetést zárta volt — általános elveket fogott össze. Ez utóbbit, tehát a második előadást (I. füzet 14—37. lap) közöljük itt, teljes egészében, általunk adott cím alatt. Az előadássorozatnak Gaál Gábor adta a „Művelődéstörténet” címet. Az egyes előadásokat csak római számokkal jelezte.

T— —r

Emlékezzünk vissza a múltkori hasonlatunkra.

Állunk a Hintz-patika előtt, és látjuk, hogy az elénk táruló képben, vagyis az élet egy mai, bár a valóság kétségtelenül kiszakított részletében, magától értetődő természetességgel vannak egymás mellett a legkülönbözőbb időből való, ugyanakkor azonban belső természetüket illetően is a legkülönbözőbb dolgok: a taliga, a repülőgép, a bivalyos szekér és az automobil, a katolicizmust manifesztáló templom s a türelmetlen ideológiájú mai napilap. S bár nemcsak különfélék, de némelyik ellenében, versenyben, súrlódásban, harcban is áll a másikkal, mégis most megférnek, együtt vannak, egy funkcióban, a mai életben szerepelnek. A taliga ugyanazzal az elhivatottsággal gördül, ahogy az automobil, a templom ugyanolyan határozott a szerepéről, mint a sarki ideológia... Holott nyilvánvaló az ellentét, a feszültség, a verseny, a harc közöttük, még ha ez a feszültség csak az által is jelentkezik, hogy